

CHAPTER 2

TERMS OF REFERENCE

2.1 APPROVAL OF TERMS OF REFERENCE (TOR)

The Terms of Reference (TOR) for this Project was prepared by Wiranda (M) Sdn. Bhd. and submitted to DOE Putrajaya on 19th December 2018. The TORAC meeting was held on 24th January 2019. Subsequently, the feedback and comments from DOE Putrajaya was received on 29th January 2019 via the DOE's letter ref: JAS 600-2/5/3 (14). A revised TOR was then submitted on 8th March 2019. It was endorsed by the DOE Putrajaya on 5th April 2019 through their letter ref: JAS 600-2/5/3 (20).

The endorsed TOR is reproduced herewith. The Environmental Scoping Information (ESI) is enclosed in **Appendix 6**.

2.2 TERMS OF REFERENCE (TOR) CHECKLIST

The Environmental Impact Assessment (EIA) is able to proceed by taking into consideration of feedback and comments of Revised TOR as stated in **Table 2.2.1**.

Table 2.2.1: Senarai Semak Bagi Pematuhan Kepada Kemaskini Bidang Rujukan (*Revised TOR*)

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
2.3	2.3.1 Pihak jururunding akan menyediakan perancangan keseluruhan (total planning) bagi pembangunan Fasa 1, 2 dan 3.	Rujuk dalam Bab 5 pada muka surat 5-61 hingga 5-63	
	2.3.2 Pihak penggerak projek hanya diberikan kebenaran untuk masuk ke tapak projek selepas aktiviti pembalakan selesai. Sehubungan itu, tiada sebarang aktiviti pembalakan terlibat dalam cadangan pembangunan ini.	Rujuk dalam Bab 5 pada muka surat 5-22	
	2.3.3 Kajian fauna akan melibatkan kerjasama Jabatan PERHILITAN untuk mendapat nasihat berkenaan Pelan Hidupan Liar (Wildlife Management Plan, WMP) dan pihak Penggerak Projek perlu menanggung kos bagi WMP tersebut	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan Penggerak Projek. Rujuk Appendix 20. Khidmat nasihat bersama PERHILITAN akan dilakukan dalam masa terdekat	
3.1	3.1.1 Pihak penggerak projek perlu memaklumkan secara bertulis (<i>declaration</i>) berkenaan pihak TH hanya dibenarkan masuk ke tapak projek selepas aktiviti balak selesai dan tiada sebarang saki baki kayu jaras di tapak.	Rujuk dalam Bab 5 pada muka surat 5-22	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	3.1.2 Pokok sawit merupakan tanaman yang memerlukan sumber air yang banyak. Kuantiti dan kualiti air sungai merupakan isu kritikal dan perlu dilihat dengan teliti dalam cadangan pembangunan projek ini.	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
	3.1.3 Pihak perunding perlu bekerjasama dengan pihak PERHILITAN untuk mendapatkan cara untuk mengekalkan kawasan <i>Central Forest Spine (CFS)</i>	Telah diambil maklum oleh pihak perunding. Rujuk dalam Bab 8 pada muka surat 8-68 hingga 8-71	
3.2	3.2.1 Penggerak projek perlu memastikan status tanah sedia ada. Keperluan ini selaras dengan peruntukan Seksyen 34A4(a) Akta Kualiti Alam Sekeliling (AKAS) 1974 iaitu Ketua Pengarah tidak boleh meluluskan laporan yang tidak mengikut rancangan pemajuan atau rancangan fizikal yang diluluskan oleh pihak berkuasa yang meluluskan yang berkaitan.	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek. Rujuk Appendix 4 dan Appendix 19	
	3.2.2 Sekiranya terdapat perancangan untuk membina kilang kelapa sawit atau biogas di masa hadapan, ia boleh dimasukkan ke dalam komponen projek untuk dilaksanakan kajian EIA.	Rujuk dalam Bab 5 pada muka surat 5-6	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	3.2.3 Pihak jururunding perlu mengambilkira parameter seperti <i>pesticides</i> bagi kualiti air di peringkat operasi kerana terdapat penggunaan baja dan racun serangga.	Rujuk dalam Bab 6 pada muka surat 6-95 hingga 6-96	
	3.2.4 Skop kajian bagi TOR perlu mengambilkira cadangan jenis pembangunan, jenis pokok dan sebagainya yang bersesuaian dengan keadaan persekitaran.	-	
	3.2.5 Pihak jururunding boleh mengesyorkan dapatan hasil kajian seperti keperluan menjalankan satu kajian secara holistik oleh kerajaan negeri bagi mengenalpasti impak yang akan diterima oleh Sungai Pahang sama ada dari segi kualiti dan kuantiti di peringkat laporan EIA.	Kajian <i>Cumulative Water Quality Modelling</i> secara holistic telah diberi penekanan. Rujuk Bab 7 pada muka surat 7 – 47 hingga 7-62	
	3.2.6 Pembangunan perlu mengambilkira kawasan CFS kerana pihak kerajaan Negeri telah menandakan kawasan tersebut dan akan digazetkan dalam masa terdekat	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek dan pihak perunding	
	3.2.7 Tempoh sahlaku bagi ahli pasukan kajian iaitu Encik Kamarul Azlan bin Mohd Nasir telah tamat	Tempoh sahlaku Encik Kamarul Azlan bin Mohd Nasir telah diperbaharui. Rujuk Bab 1 pada muka surat 1 – 11	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
3.3	3.3.1 Wakil JMG Negeri Pahang memaklumkan kajian kualiti air tanah perlu dilaksanakan sekurang-kurangnya bagi satu lokasi di <i>upstream</i> dan <i>downstream</i> .	Kajian <i>hydrogeology</i> telah dijalankan. Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 45	
	3.3.2 Penggunaan air dari telaga air (<i>tube well</i>) perlu mendapat kebenaran dari Badan Kawal Selia Air Negeri Pahang	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
3.4	3.4.1 Kualiti air tanah perlu diambilkira dalam kajian EIA memandangkan penggunaan baja dan racun serangga berpotensi untuk mencemarkan air tanah.	Kajian <i>hydrogeology</i> telah dijalankan. Rujuk Bab 6 bermula pada muka surat 6 – 48	
	3.4.2 <i>Baseline data</i> dan pemantauan (<i>monitoring</i>) perlu dibandingkan dengan Standard Kualiti Air Tanah yang dikeluarkan oleh Jabatan Alam Sekitar.	Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 69 pada <i>Table 6.8.15</i>	
	3.4.3 Pemetaan (<i>mapping</i>) bagi arah pengaliran air tanah perlu dimasukkan dalam laporan EIA	Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 56 pada <i>Figure 6.8.4</i>	
	3.4.4 Kajian air tanah perlu diambilkira dalam kajian EIA. Bidang kepakaran <i>hydrogeological study</i> dan groundwater perlu dimasukkan di dalam kajian	Kajian <i>hydrogeology</i> telah dijalankan. Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 48	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	3.4.5 Kajian <i>hydrogeological</i> yang dijalankan perlu mengenalpasti <i>downstream</i> dan <i>upstream</i> aliran <i>groundwater</i> (<i>groundwater flow beneath</i>)	Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 60 pada <i>Figure 6.8.6</i>	
	3.4.6 Persampelan perlu diambil di <i>upstream</i> dan <i>downstream groundwater flow</i>	Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 54	
	3.4.7 topography map yang menunjukkan <i>flow groundwater</i> dan <i>surface water</i> perlu dimasukkan dalam laporan EIA	Rujuk Bab 6 pada muka surat 6 – 59	
3.5	3.5.1 Mengikut Rancangan Tempatan Daerah Jerantut 2020, kawasan cadangan pembangunan terletak dalam <i>zoning</i> kawasan Hutan	Rujuk Appendix 3 - JPBD	
	3.5.2 Isu kualiti serta kuantiti air sungai merupakan aspek kajian yang penting dalam cadangan pembangunan projek ini	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek	
3.6	3.6.1 Pihak Penggerak Projek perlu memaklumkan tindakan yang akan diambil untuk mengekalkan kawasan <i>Central Forest Spine</i> (CFS).	Rujuk Bab 8 pada muka surat 8 – 68 hingga 8-71	
	3.6.2 Populasi terkini gajah di kawasan tersebut adalah diantara enam (6) ke tujuh (7) ekor. Sekiranya terdapat pertambahan bagi kawasan pembukaan hutan, jumlah tersebut	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	akan meningkat.		
	3.6.3 Antara langkah keselamatan yang boleh diambil oleh Penggerak Projek adalah dengan memasang pagar elektrik 7kV ke atas dan pembinaan parit besar untuk hidupan liar. Kos bagi Pelan Pengurusan Hidupan Liar adalah di bawah tanggungjawab penggerak projek	Telah diambil maklum oleh pihak pihak penggerak projek. Rujuk Bab 8 pada muka surat 8 – 83 dan 8-87	
	3.6.4 Poster peringatan untuk tidak melakukan jenayah hidupan liar perlu diletakkan di kawasan kuarters kakitangan projek	Rujuk Bab 8 pada muka surat 8 – 65 pada <i>Plate</i> 8.3.25	
	3.6.5 Inventori Hidupan Liar perlu dilakukan dan kos <i>Wildlife Management Plan</i> perlu ditanggung oleh pihak penggerak projek	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek. Rujuk Bab 6 pada muka surat 6-160 hingga 6-191 untuk inventori hidupan liar	
	3.6.6 Taklimat kesedaran mengenai akta kepada pekerja – kerjasama dengan Jabatan Perhilitan	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek. Kandungan telah dimasukkan dalam WMP. Rujuk Appendix 20 pada muka surat 30.	
	3.6.7 Wildlife Monitoring Team oleh pemaju. Bekerjasama dengan Perhilitan Pahang (khidmat nasihat dsb.). Pejabat Perhilitan terdekat adalah Perhilitan Jerantut.	Telah diambil maklum oleh pihak pihak penggerak projek. Rujuk Bab 8 pada muka surat 8-65	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	3.6.8 Penebangan pokok oleh pihak penggerak projek. Jika ada, penebangan pokok ditebang ke arah hutan (penebangan berarah)	Aktiviti penebangan pokok balak adalah tidak terlibat dalam aktiviti projek ini.	
3.7	3.7.1 Kawasan pembangunan terletak dalam zoning Hutan Simpan yang dibenarkan untuk pertanian ladang getah dan kelapa sawit	Rujuk Appendix 2 – RTD Kelas Guna Tanah	
	3.7.2 Cadangan pembangunan perlu mengambilkira kawasan CFS kerana ia diwujudkan bagi menyambung laluan hidupan liar di kawasan Hutan Simpan yang tidak bersambung.	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek	
	3.7.3 Lingkaran CFS yang terlibat bagi cadangan pembangunan ini adalah <i>secondary linkage</i> yang menghubungkan Rizab Hidupan Liar Krau – Hutan Simpan Bencah – Hutan Simpan Som dan Hutan Simpan Yong	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek	
3.8	3.8.1 Pembukaan hutan yang luas berpotensi menyebabkan kuantiti air berkurangan dan boleh menjejaskan sumber air sedia ada dan masa akan datang	Telah diambil maklum oleh pihak perunding dan pihak penggerak projek	
	3.8.2 Jumlah penggunaan sumber air bagi keseluruhan projek perlu dinyatakan dalam	Rujuk Bab 5 pada muka surat 5 – 15 hingga 5 - 16	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	laporan EIA		
	3.8.3 Pihak pemaju dan perunding perlu menyediakan langkah-langkah mitigasi yang sebaiknya, yang praktikal dan setidak-tidaknya yang boleh memastikan kadar kuantiti dan tahap kualiti air di kawasan berkenaan dapat dikekalkan pada kadar dan tahap yang sama atau mungkin lebih baik daripada yang sediaada.	Rujuk kepada Attachment 1 (LDP2M2)	
	3.8.4 Pihak pemaju perlu juga memohon lesen penggunaan sumber air selaras dengan terma-terma dan syarat-syarat yang terkandung di dalam Enakmen Sumber Air 2007	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
3.9	3.91 Pihak perunding perlu membuat semakan terhadap perkara-perkara berikut: i. Maklumat ahli pasukan kajian EIA iaitu tempoh sahlaku Encik Kamarul Azlan bin Mohd Nasir telah tamat pada 15 Januari 2019 dan terdapat kesilapan pada nama jururunding AC 5075 ii. Keluasan projek samada 8094.43 hektar atau 8093.71 hektar iii. Penglibatan aktiviti 13, Jadual Pertama	Tempoh sahlaku Encik Kamarul telah diperbaharui. Rujuk Bab 1 pada muka surat 1 – 11 Keluasan projek adalah 8094.43 hektar Aktiviti 13 telah dikemaskini di	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	iaitu pembangunan atau pembersihan tanah di kawasan cerun iv. Maklumat tarikh cadangan bagi jadual pembangunan (<i>development schedule</i>) v. penempatan pekerja serta pengurusan kumbahan di peringkat kerja tanah dan operasi.	Bab 1 pada muka surat 1 - 16 Maklumat tarikh cadangan telah dikemaskini. Rujuk Bab 5 pada <i>Figure 5.4.5</i> muka surat 5-63 Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
	3.9.2 Koordinat bagi lokasi persampelan perlu dinyatakan dalam jadual	Rujuk Bab 6, <i>Table 6.8.19</i> pada muka surat 6 – 75 hingga 6 – 80	
4.1	4.1.1 Mematuhi semua obligasi berkaitan bebanan tanah yang bersangkutan dengan hakmilik seperti kategori penggunaan, syarat nyata dan guna tanah selain menjelaskan sewa tahunan (cukai tanah) secara berkala dalam tempoh masa ditetapkan	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
	4.1.2 Menjaga keselamatan batu tanda sempadan sebagaimana kehendak Seksyen 14, Kanun Tanah Negara (KTN) dan tidak mengalih atau merosakkannya	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	

NO.	PERKARA-PERKARA DALAM BIDANG RUJUKAN (TOR) YANG DISAHKAN	RUJUKAN DALAM LAPORAN EIA	ULASAN JAS
	4.1.3 Pihak pemaju diminta menyediakan pelan perakuan (PA) yang disahkan oleh pihak Jabatan Ukur dan Pemetaan Malaysia (JUPEM) sekiranya hakmilik berstatus hakmilik sementara sekiranya menjalankan kerja-kerja pembangunan tanah sebelum pengukuran muktamad dilaksanakan	Telah diambil maklum oleh pihak penggerak projek	
	4.1.4 Bagi pembangunan ladang skala besar adalah tertakluk kepada kelulusan Jawatankuasa Pembangunan Ladang Negeri Pahang di bawah seliaan Bahagian Perancang Ekonomi Negeri (BPEN) Pahang serta perlu memenuhi garis panduan yang dikeluarkan untuk keluasan melebihi 100/1000 ekar	Rujuk Appendix 9 – Surat daripada Majlis Mesyuarat Kerajaan (MMK) Pahang yang berkaitan	